

ARTĂ

APOTEOZA SF. NEPOMUC DE JOHANN LUCAS KRACKER

AGATA CHIFOR*

L'APOTHÉOSE DU SAINT JEAN NEPOMUCÈNE PAR
JOHANN LUCAS KRACKER

L'étude montre l'apport du peintre autrichien Johann Lucas Kracker à l'enrichissement de la peinture baroque analysant l'œuvre *L'Apothéose du Saint Jean Nepomucène* fait en 1772 pour l'Eglise romaine catholique de Beiuș (Roumanie). Célèbre peintre autrichien, Johann Lucas Kracker (1717-1779) fut l'un des principaux représentants de la peinture baroque d'Europe centrale. L'analyse plastique de la peinture d'autel confirme la maturité du langage baroque et l'originalité du thème. Ainsi, l'apothéose céleste du saint Jean Nepomucène est associé à une scène qui suggère le triomphe des anges contre le diable.

Mots clefs: Johann Lucas Kracker, L'Apothéose du Saint Jean Nepomucène

Renumit pictor austriac, Johann Lucas Kracker (1717-1779) a fost unul din reprezentanții de seamă ai picturii baroce din Europa Centrală. Alături de Paul Troger, Franz Anton Maulpertsch, Hans Christian Sambach, Franz Sigrist, Joseph Ignaz Mildorfer, Johann Baptist Wenzel Bergl, Kracker este considerat unul din cei mai importanți pictori austrieci, autori de fresce și picturi de altar, activi pe cuprinsul Imperiului Habsburgic în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea (Moravia, Boemia, Slovacia, Ungaria, Austria, Transilvania).

Descendent al unei familii de sculptori vienezi de origine boemiană, Kracker s-a format în ambianța Academiei de pictură din Viena pe care a frecventat-o timp de 11 ani între 1738-1749. Renumitul pictor Paul Troger (1698-1762) i-a fost maestru și a avut o influență decisivă asupra stilului său. De asemenea, l-a însoțit ca ucenic pe Anton Herzog (1692-1740), specializat în pictura monumentală în frescă. Kracker a debutat cu desene de factură academistă, cum sunt cele de la Staatliche Museum din Berlin.

Primele lucrări importante le-a realizate la Gratz (fresca Bisericii "Sf. Martin", 1742) și în Slovenia (1744-1745). La sfârșitul anului 1740, Kracker s-a stabilit în Moravia de Sud, devenind ucenicul pictorului Joseph Thadeus Rotter (1701-1763) din Brno. A decorat împreună cu acesta Biserica piaristă "Înălțarea la

---

*Muzeul Țării Crișurilor, agatachifor@yahoo.com

cer ca Fecioarei Maria”, parte a complexul monastic baroc din Strážnice. Din 1749 lucrează de unul singur la Znojmo (Moravia de Sud) , unde s-a stabilit cu familia. Lucrările semnate între anii 1750-1756 confirmă specializarea artistului în domeniul picturii baroce de altar (Biserica dominicană și capucină din oraș). Cu sprijinul ordinului premonstratens de la Mănăstirea *Loucký* din Znojmo a obținut noi comenzi pentru acest ordin monastic. A executat comenzi pentru diferite ordine religioase din Slovacia: a decorat refectoriul mănăstirii premonstratense din Jasov cu scena “Petrecerea lui Irod”, între 1754-1756 a realizat frescele Bisericii și mănăstirii pauline din Vranov, îndeosebi “Apoteoza Sf. Paul Remesianul”, în dreptul casei scârilor, a decorat plafonul și a pictat altare pentru Biserica franciscană din Nižná Šebastová (1754). Între anii 1754-1757 a realizat frescele Mănăstirii Pauline din Šaštín, iar în 1757 altarele laterale pentru Biserica paulină din aceeași localitate (“Sf. Ioan Nepomuc”, “Sf. Paul Remesianul” și “Educația Mariei”). A pictat deopotrivă portrete în ulei ale unor prelați slovaci (Portretul prepozitului Sauberer Andreas din Jasov, Košice, Východoslovenská Galéria).

În 1760, după ce i-a crescut reputația în domeniul picturii plafonante, i s-a încredințat decorația în frescă a Bisericii iezuite “Sf. Nicolae” din Praga. Realizate între 1760-1761, frescele de pe bolta Bisericii “Sf. Nicolae” redau scene inspirate din minunile și apoteoza Sf. Nicolae, considerate capodopera creației sale (Fig. Nr.1). Tot în Cehia, a decorat cu fresce pereții interiori ai Bisericii premonstratense din Nová Říše (1766-1767).

În 1762 revine în Slovacia, la Jasov unde face o serie de fresce pentru Biserica premonstratensă (1762-1764) inspirate din viața Sf. Ioan Botezătorul și nouă picturi de altar impresionante, printre care “Botezul lui Iisus în Iordan” la altarul principal. În 1763 a pictat “Sf. Gheorghe” pentru altarul principal al Bisericii romano-catolice din Ujgorod (Ucraina).

Important reprezentant al barocului austriac, Kracker și-a petrecut cea mai mare parte a vieții în Ungaria. În 1764 după finalizarea frescelor și a picturilor de altar pentru Mănăstirea din Jasov a acceptat invitația episcopului Károly Esterházy de a lucra la Eger la comanda acestuia și la puțin timp s-a stabilit în acest oras pitoresc, unde a locuit cea mai mare parte a vieții, până la moarte. În 1766 s-a și stabilit la Eger, pictând la comanda episcopului Károly Esterházy numeroase fresce și picturi de altar, atât în oraș, cât și pe teritoriul eparhiei. A realizat aici zece fresce, din care cea mai mare parte s-au pierdut.

Primele sale lucrări de la Eger (frescele din Capela episcopală, precum și decorația capelei închinată Mariei din catedrala orașului) au fost realizate în 1765, fiind distruse cu ocazia reconstrucțiilor ulterioare. În 1767 a decorat cu fresce altarul Catedralei din Eger și bolta Bisericii romano-catolice din Japons (Austria Inferioară).

Între anii 1769 a pictat frescele din sălile Palatului episcopal din Eger, altarul “Moartea Sf. Iosif” pentru internatul Sf. Iosif din oraș. Între 1769-1770 a realizat

frescele Bisericii iezuite din Eger, respectiv altarul principal “Viziunea Sf. Anton” pentru Biserica minorită din Eger (Fig.nr.2). Din 1770 datează o reprezentare a Sf. Nepomuc realizată pentru Seminarul teologic din Eger (fig. Nr. 3) și “Sf. Martin” pentru altarul principal al Bisericii romano-catolice din Tiszapüspöki. În aceeași perioadă au fost realizate picturile ce redau legenda Sf. Francisc Borgia realizate pentru tavanul Bisericii iezuite din Eger, distruse între timp. În 1771 a realizat altarele laterale “Sf. Iosif” și “Sf. Nepomuc” pentru Biserica romano-catolică din Szihalom, iar în 1772 frescele reședinței de vară a episcopului de Eger.

Între 1770-1773 realizează picturile de altar “Sf. Treime”, “Sf. Anton”, “Sf. Francisc” pentru Biserica romano-catolică din Jászárokszallás. În 1773 revine la Eger unde termină picturile de altar “Sf. Ladislau” și “Sf. Ștefan” pentru Catedrala din Eger. Din 1773 datează pictura de altar “Sf. Evanghelist Ioan” pentru Biserica romano-catolică din Mezőtárkány. În 1774 a realizat altarul principal cu tema “Înălțarea la cer a Mariei” pentru Biserica romano-catolică din Banská Bystrica (Slovacia) și fresca “Triumful Virtuții Creștine asupra Păcatului” pentru salonul de onoare al Palatului prepozitional din Eger.¹ Tot în acest an a decorat Capela Internatului de băieți din Eger. În 1775 a pictat altarul “Sf. Ecaterina și filozofii” pentru Biserica romano-catolică din Egerbakta și “Sf Ana” pentru Biserica minorită din Eger. În 1776 a realizat alegoria “Apoteoza Artelor și Științelor” pentru biblioteca mănăstirii din Jasov (Slovacia), iar între 1776-1777 a realizat fresca “Triumful Credinței” pe plafonul salonului de onoare al castelului Podmaniczky din Aszód, respectiv altarul “Maria cu Pruncul” pentru Biserica romano-catolică din Kerecsend (1777). S-au păstrat și unele schițe pregătitoare ale artistului, cum sunt “Disputa Sf. Ecaterina cu filozofii”, 1775, Galeria Națională a Ungariei (Fig.nr.4); schițe ale picturilor de altar din Tiszapüspöki, Biserica minorită din Eger, altarul principal din Mezőtárkányi (Muzeul Móra Ferenc din Szeged). A mai realizat frescele Bisericii iezuite din Komárom, ale bisericilor romano-catolice din Körnöcbány, Sopronkeresztúr, altarul “Sf. Andrei” pentru Biserica romano-catolică din Feldebrő.

Cea mai importantă creație din ultima parte a vieții este fresca plafonantă aflată în Biblioteca Colegiului din Eger (1778) unde a reprezentat “Conciliul din Trento”, cu 132 de figuri în mărime naturală (Fig.nr.5).

Ultimele lucrări, datate în 1779 sunt pictura de altar “Mater Dolorosa” pentru Biserica romano-catolică din Bükkzsérc, “Sf. Anton” pentru Biserica romano-catolică din Devecser, frescele “Hristos cu femeia samariteancă” și “Plângerea lui Hristos” pentru refectoriul Mănăstirii servite din Eger, frescele din casa scârilor și salonul de onoare al castelului Szepessy din Nosvaj (“Triumful lui Apollo”, scene bahice).

Kracker a lucrat în Austria, Cehia, Moravia, Slovacia, Ungaria, afirmându-se ca pictor religios în stilul barocului târziu. Un element inedit este prezența pictorului în Transilvania; în 1772 acesta semnează pictura de altar “Apoteoza Sf. Nepomuc”

¹ Garas Klara, *Magyarországi festészet a XVIII. században*, Budapest, 1955, p. 228

la comanda Bisericii romano-catolice din Beiuș, pentru unul din altarele laterale ale bisericii (Fig.nr.6).

Realizată în stilul barocului provincial, Biserica romano-catolică din Beiuș a fost ridicată începând cu anul 1752, când s-a pus și piatra de temelie a Catedralei romano-catolice din Oradea; are un plan în formă de cruce latină, simplu, cu o singură navă de 22 m lungime, boltită semicilindric, transept scurt (14, 4m lățime), altar semicircular cu sacristie de plan pătrat în dreapta, tribuna orgii susținută de doi stâlpi². Biserica romano-catolică din Beiuș este una din cele mai interesante biserici baroce din Bihor: astfel, în dreptul fațadei principale e prevăzută cu un portic sprijinit pe două coloane toscane și o balustradă barocă ce conduce spre intrarea principală. Valoarea monumentului e conferită atât de ornamentația interioară a altarelor realizate în stilul barocului tardiv, cât și de picturile sale de altar, îndeosebi o *Madonă cu Pruncul* în stilul Renașterii tardive (în aripa dreaptă a transeptului), cu influențe manieriste³, respectiv pictura barocă “Apoteoza Sf. Nepomuc” realizată în 1772 de Johann Lucas Kracker (în stânga transeptului).

Plasată în registrul celest, “Apoteoza Sf. Nepomuc” de Johann Lucas Kracker se remarcă printr-o schemă compozițională tipic barocă. Sfântul, îmbrăcat în hainele tradiționale de canonic, cu surplis de dantelă, se ridică spre ceruri deasupra unui nor imens, alb. Mâna stângă este adusă la piept în semn de devoțiune, privirea fiind ridicată spre înaltul cerului (Fig.nr. 7). Cu dreapta arată spre registrul inferior al picturii unde se desfășoară o secvență barocă din lupta triumfătoare a îngerilor împotriva satanei, temă frecventă în arta *Contrareformei*. Un înger cu aripi mici și veșmânt roșu arde cu o torță trupul diavolului învins, cu corp uman și brațul drept încolăcit de șerpi (Fig.nr.8). În dreapta picturii se văd niște lanțuri groase, aluzie la triumful final asupra forțelor Răului descris în textul *Apocalipsei*. Alți îngeri, mai mici veghează ascensiunea sfântului la cer. Unul dintre ei ține cu stânga *Sf. Scriptură* și cheile, simbol al accesului în împărăția cerurilor; degetul lipit de buze de la mâna dreapta este un atribut al Sf. Nepomuc, fiind o aluzie la martiriul provocat de tăcerea sfântului (Fig.nr.9). Deasupra lui Nepomuc se văd capete de *putti* cu aripi și un fascicul de lumină aurie direcționată spre capul său. Ea sugerează în manieră barocă sfințenia personajului, victoria sa postumă asupra celor care l-au condamnat la moarte. Mâna sa ce arată spre lupta îngerilor împotriva satanei, este o aluzie la viața și sacrificiul în aceeași luptă împotriva forțelor malefice care-i îndreptățeste pentru primirea în Împărăția celestă. Dealtfel, pe stânca din dreapta compoziției se află atât lanțul cu care a fost ținut diavolul de către îngerii luptători, cât și simboluri ce fac aluzie la persoana Sf. Nepomuc: o lumânare aprinsă, ce simbolizează și ajutor

² J. Biró, *A belényesi róm. Kath. Templom*, în *Archaeologiai Ertesito*, XLVIII, Budapest, 1935, p.143

³ Lucrarea a fost dănuită de împărăteasa Maria Tereza episcopului Forgacs Paul, în 1755. Pictura altarului principal, realizată în stil neoclasic, reprezintă “Încoronarea Fecioarei Maria de Sf. Treime”, fiind datată în 1866 și semnată de Fridrich Schilcher.

înălțarea la cer a sufletului său și o ramură de palmier, simbol al recompensei divine a sacrificiului. La baza stâncii este vizibilă și semnătura artistului, dispusă pe trei rânduri: "Johann Lucas / Kracker pinxit / 1772" (Fig.nr. 10).

Realizată la comandă pentru Biserica romano-catolică din Beiuș, lucrarea "Apoteoza Sf. Nepomuc" confirmă atât popularitatea de care s-a bucurat cultul acestui sfânt pe o vastă arie din Europa Centrală, cât și talentul pictorului austriac Johann Lucas Kracker. Frecvența imaginilor sale în bisericile baroce din secolul al XVIII-lea se explică prin calitatea sa de simbol al preotului martirizat pentru păstrarea secretului confesional, într-o epocă de creștere a importanței spovedaniei și a înmulțirii confesionalelor. Într-o perioadă încă periclitată de revenirea epidemiilor de ciumă, dar și de inundații dezastruoase, crește rolul Sf. Nepomuc în calitatea sa de sfânt apotropaic, păzitor împotriva morții imprevizibile. La fel ca și pictura consacrată aceluiași sfânt de Johann Ignaz Cimbal (1722-1795) în Catedrala romano-catolică din Oradea, reprezentarea lui Kracker pune accentul pe momentul glorificării celeste a sfântului, premiza intercesiunii sale în favoarea credincioșilor.

Referințe bibliografice:

Baum, Elfriede, *Katalog des Österreichischen Barockmuseums im unteren Belvedere in Wien*, Band 1, 1980, p. 271

Biró, József, *A belényesi róm. Kath. Templom*, în *Archaeologiai Ertesito*, XLVIII, Budapest, 1935

Dukret, Geza, *Épített örökségünk Bihar megeben, Válogatás a megye műemlékeiből*, Europrint, Oradea, 2009, p. 15-16

Garas, Klara, *Kracker János Lukács*, Budapest, 1941

Garas, Klara, *Magyarországi festészet a XVIII században*, Budapest, 1955, p. 48-53, 228

Jávor, Anna, *Kracker Bécsben*, *Művészettörténeti Értesítő*, XXXIII, 1984, p. 197-218

Jávor, Anna, *A tridenti zsinat. Johann Lucas Kracker és Joseph Zach freskója az Egri Liceumban*, *Művészettörténeti Értesítő*, XLII, 1993, p. 159-186

Szabó, László, *Magyar festő művészet*, Budapest, 1916, p. 112-113

Voit, Paul, *Kracker Egerben*, *Művészet*, V, 1964/12, p. 3-7

<http://lexikon.katolikus.hu/K/Kracker.html>

http://artportal.hu/kislexikon/kracker_johann_lucas

<http://www.deutsche-biographie.de/sfz44720.html>

Fig.nr.1. Johann Lucas Kracker, Apoteoza Sf. Nicolae, frescă, Biserica "Sf. Nicolae", Praga

Fig.nr.2. Johann Lucas Kracker, Viziunea Sf. Anton, ulei / pânză, Biserica minorită, Eger

Fig.nr.3. Johann Lucas Kracker, Sf. Nepomuc, 1770,
ulei / pânză, Seminarul teologic, Eger

Fig. Nr. 4. Disputa Sf. Ecaterina din Alexandria cu filozofii, schiță, 1775, Galeria Națională a Ungariei

Fig.nr.5. Johann Lucas Kracker, Conciliul de la Trento, frescă, Biblioteca Liceului din Eger

Fig.nr.6. Johann Lucas Kracker, Apoteoza Sf. Nepomuc, ulei / pânză, 1772, Biserica romano-catolică, Beiuș

Fig. nr. 7. Johann Lucas Kracker, Apoteoza Sf Nepomuc, detaliu, Biserica romano-catolică, Brag

Fig. nr. 8. Johann Lucas Kracker, Apoteoza Sf Nepomuc, detaliu, Biserica romano-catolică, Brag

Fig. nr. 9. Johann Lucas Kracker, Apoteoza Sf. Nepomuc, detaliu, Biserica romano-catolică, Beiuș

Fig. nr. 10. Johann Lucas Kracker, Apoteoza Sf. Nepomuc, detaliu cu semnătura artistului